

Briselē, 16.12.2016.
COM(2016) 805 final

**KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

par ES makroreģionālo stratēģiju īstenošanu

{SWD(2016) 443 final}

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI

par ES makroreģionālo stratēģiju īstenošanu

1. Ievads — no vārdiem pie darbiem

Globalizācijas rezultātā valstis ir kļuvušas atkarīgākas cita no citas, un problēmas tagad ir jārisina pārrobežu kontekstā. Šajā saistībā ir jāapsver, kā makroreģioni, kas ir jaunas funkcionālas teritorijas, var palīdzēt uzlabot ES politikas virzienu un programmu īstenošanu un sasniegt teritoriālo kohēziju, kā noteikts Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 174. pantā.

Makroreģionālo stratēģiju izstrādi ir veicinājušas vairākas ES valstis un reģioni, lai papildinātu tradicionālos valsts politikas virzienus teritoriālās pārvaldības jomā. Šīs stratēģijas ir izstrādātas nolūkā risināt kopīgus jautājumus, piemēram, jautājumu par izaugsmi, ko virza inovācija, par vidi vai par klimata pārmaiņām, izmantojot augšupēju pieeju, kurā iesaistīti valsts, reģionālie un vietējie dalībnieki.

Kopš Eiropadome 2009. gadā apstiprināja ES stratēģiju Baltijas jūras reģionam (*EUSBSR*)¹, ir izstrādātas trīs papildu makroreģionālās stratēģijas, proti, ES stratēģija Donavas reģionam (*EUSDR*) 2011. gadā², ES stratēģija Adrijas un Jonijas jūras reģionam (*EUSAIR*) 2014. gadā³ un ES stratēģija Alpu reģionam (*EUSALP*) 2016. gadā⁴.

Šobrīd makroreģionālajās stratēģijās ir iesaistītas 19 ES un 8 trešās valstis, un šīs stratēģijas ir kļuvušas par ES politikas satvara neatņemamu daļu. To mērķi pilnībā atbilst ES politikas prioritātēm. Šīs stratēģijas nostiprina sinerģiju starp dažādiem ES politikas virzieniem un instrumentiem un balstās uz kohēzijas politikas satvaru⁵.

Makroreģionālās stratēģijas nodrošina pievienoto vērtību kohēzijas politikas sadarbības dimensijai. Šīs stratēģijas piedāvā daudznozaru, daudzvalstu un daudzlīmeņu pārvaldības platformu, kas ir pieejama arī trešām valstīm. Makroreģionālās stratēģijas var sniegt ievērojamu palīdzību, lai šīs valstis varētu nostiprināt saiknes ar ES un mazināt iespējamās negatīvās sekas uz ES ārējām robežām.

Ņemot vērā “3 nē pieeju”, proti, nekādi jauni ES tiesību akti, ES finansējums un iestādes, makroreģionālās stratēģijas atbilst esošajām iniciatīvām un ES politikas satvariem (piemēram, Eiropas transporta tīklam (*TEN-T*)). Saistībā ar šīm stratēģijām ir vajadzīga konkrēta rīcība, nevis jaunas politikas iniciatīvas. Stratēģijas var atbalstīt ar Eiropas strukturālo un investīciju fondu (turpmāk — ESI fondi) programmām, tostarp Kopienas iniciatīvu Eiropas pārrobežu sadarbībai (*Interreg*), un citi ES finansēšanas instrumenti ir jāaskaņo atbilstīgi kopīgiem mērķiem.

¹ Vispārējo lietu un ārējo attiecību padomes secinājumi, 2009. gada 27. oktobris, un Eiropadomes secinājumi, 2009. gada 29. un 30. oktobris.

² Vispārējo lietu padomes secinājumi, 2011. gada 13. aprīlis, un Eiropadomes secinājumi, 2011. gada 23. un 24. jūnijs.

³ Vispārējo lietu padomes secinājumi, 2014. gada 29. septembris, un Eiropadomes secinājumi, 2014. gada 23. un 24. oktobris.

⁴ Padomes secinājumi, 2015. gada 27. novembris, un Eiropadomes secinājumi, 2016. gada 28. jūnijs.

⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 17. decembra Regula (ES) Nr. 1303/2013, ar ko paredz kopīgus noteikumus par (Eiropas strukturāliem un investīciju fondiem) (OV L 347, 20.12.2013., 320. lpp.), 2. panta 31. punkts.

Šim ziņojumam ir divkāršs mērķis. Pirmkārt, ziņojumā ir novērtēts stratēģiju īstenošanas stāvoklis, aplūkoti galvenie rezultāti un doti labas prakses piemēri. Otrkārt, ziņojums balstās uz līdzšinējo pieredzi un ietver vairākus ieteikumus par iespējamiem papildu pilnveidojumiem, arī ņemot vērā gaidāmo kohēzijas politiku.

Tā vietā, lai dažādos laikos un sadrumstaloti iesniegtu makroreģionālo stratēģiju progresa ziņojumus, un kā noteikts Padomes secinājumos par *EUSALP*, Komisija, sākot no 2016. gada beigām, reizi divos gados publicēs vienu kopīgu ziņojumu. Tas ļaus salīdzināt makroreģionālās stratēģijas, un visas iesaistītās iestādes gūs pietiekamu ieskatu informētu debašu veikšanai.

Ziņojuma pamatā ir makroreģionālo stratēģiju ieinteresēto personu, Eiropas iestāžu, dalībvalstu pārstāvju, akademiķu un ekspertu sniegtā informācija. Ziņojumu papildina dienestu darba dokuments, kurā sniegts detalizētāks novērtējums par katras stratēģijas īstenošanas stāvokli, kā arī konkrēti ieteikumi.

2. Transversāli jautājumi

Makroreģionālās stratēģijas ir sekmējušas interesi un informētību par Eiropas teritoriālo sadarbību un teritoriālo kohēziju, kā arī to pievienoto vērtību. Tāpat šīs stratēģijas pakāpeniski sāk izmantot nozaru politikas jomā, lai labāk un integrēti īstenotu politikas virzienus dažādās teritorijās. Visām stratēģijām ir kopīgi transversālie jautājumi neatkarīgi no stratēģijas bieduma pakāpes. Šie jautājumi ir aplūkoti turpmāk.

Politikas veidošana un plānošana

Makroreģionālās stratēģijas pakāpeniski sāk ņemt vērā ES politikas jomās, piemēram, pētniecībā un klimata un vides jomā. Tas attiecas arī uz valsts politikas virzieniem, neraugoties uz nevienādo pakāpi, kādā makroreģionālo stratēģiju prioritātes ir integrētas valstu vai reģionālajās programmās, it sevišķi tajās, ko atbalsta ESI fondi.

Stratēģijas ir nostiprinājušas sadarbību konkrētās politikas jomās, piemēram, Donavas kuģojamības ģenerālplāna, Baltijas enerģijas tirgus starpsavienojuma plāna (*BEMIP*) paplašināšanas, stratēģijas par pielāgošanos klimata pārmaiņām Baltijas jūras reģionā vai pamattīkla koridoru un tā savienojumu ar svarīgāko pārrobežu infrastruktūru jomā. Lai sekmētu efektīvāku inovācijas politiku un virzītu starpreģionālo sadarbību uz jaunām vērtību ķēdēm pārrobežās, ir izmantotas pārdomātas specializācijas stratēģijas.

Laika gaitā makroreģionālās koncepcijas izplatīšana ar *INTERACT*⁶ palīdzību ir rosinājusi dažādu personu ieinteresētību un tīklu izveidi, kuros ietilpst dažādi dalībnieki ar atšķirīgām pilnvarām un spējām. Tas ir ļāvis partneriem sadarboties tādās konkrētās jomās kā pētniecība un inovācijas (piemēram, *DanuBalt* projekts veselības jomā).

Makroreģionālajām stratēģijām ir arī būtiska nozīme, attīstot saiknes ar trešām valstīm, it sevišķi pievienošanās valstīm, un nostiprinot to saistību ar ES.

Lielākajai daļai šo iniciatīvu un darbību ir vajadzīgs impulss, un tām, lai sasniegtu plānotos rezultātus, lieti noderētu spēcīgāka koordinācija starp iesaistītajām valstīm un tajās. To veicina ikgadēju forumu apvienošana ar ministru sanāksmēm, kas vienlaikus arī paaugstina makroreģionālo stratēģiju politisko profilu. Piemēram, Baltijas jūras reģiona pieredze liecina, ka makroreģionālās sadarbības pamatā arī turpmāk ir jābūt stratēģiskai ilgtermiņa pieejai.

Pārvaldība

⁶ *INTERACT* ir ES mēroga programma, ko līdzfinansē Eiropas Reģionālās attīstības fonds un kas paredzēta atbalsta sniegšanai *Interreg* programmu vadošajām iestādēm un makroreģionālajām stratēģijām.

Makroreģionālās stratēģijas parasti ietver trīs līmeņu pārvaldības sistēmu ar politikas, koordinācijas un darbības līmeni. Katra stratēģija ir izveidojusi pati savas struktūras un mehānismus, pamatojoties uz principiem, kas aprakstīti Komisijas ziņojumā par pārvaldību⁷.

Uzmanība tiek koncentrēta uz esošo finansējuma avotu (piemēram, ESI fondu, pamatprogrammas “Apvārsnis 2020”, Uzņēmumu un MVU konkurētspējas programmas (*COSME*), vides un klimata pasākumu programmas (*LIFE*)) optimālu izmantošanu, esošo tiesību aktu labāku īstenošanu un esošo iestāžu labāku izmantošanu. Var uzsvērt dažus labas prakses gadījumus. Piemēram, Zviedrija ir izveidojusi valsts Baltijas jūras tīklu, lai sekmētu *EUSBSR* īstenošanu valsts līmenī. Šis tīkls apvieno dažādus dalībniekus (piemēram, valsts aģentūras, lēņu administratīvās valdes, reģionālās asociācijas, pašvaldības, vadošās iestādes), kas iesaistīti stratēģijā.

Tā kā pastāv spiediens gūt rezultātus, aizvien vairāk tiek veicināta līdzdalība makroreģionālajās stratēģijās. Tāpat tiek īstenoti pasākumi, lai izveidotu ieinteresēto personu platformas, iesaistot pilsonisko sabiedrību un citas organizācijas.

Palielinās makroreģionālo stratēģiju rotējošās prezidentūras nozīme, jo lielākā daļa valstu saprot, ka tā neattiecas tikai uz gada forumu organizēšanu un ietver arī rīcības stratēģisko virzīšanu.

Tomēr pieredze liecina, ka šādai stratēģiju īstenošanas pieejai ir arī savi ierobežojumi. Tie ietver problēmas tādās jomās kā efektīvas koordinācijas un sadarbības struktūras; galveno īstenoātāju (t. i., valstu koordinatoru, vadības grupu dalībnieku) pilnvarošana un atbilstīgu cilvēkresursu un finanšu resursu nodrošināšana; visu iesaistīto valstu pārstāvība un gatavība rīkoties; un vajadzīgās kompetences nodrošināšana, kā arī vadības grupu nepārtrauktība un stabilitāte.

Šīs problēmas ir kopīgas visām makroreģionālajām stratēģijām (lai gan katrai savā mērā). *EUSBSR* ietvaros, neraugoties uz nesen veikto rīcības plāna pārskatīšanu, dalībvalstīm ir daudzas prioritārās jomas, lai atspoguļotu lielo ieinteresēto personu interešu daudzveidību. *EUSDR* ietvaros joprojām ir jāpanāk, lai prioritātes labāk atbilstu resursiem. Visos gadījumos dalībvalstīm ir jāuzņemas neierobežota atbildība par īstenošanas uzdevumiem un jāpapildina Komisijas darbs.

EUSALP ietvaros joprojām nav skaidras koordinācijas starp valdi un rīcības grupām. Ir jāīsteno papildu centieni, lai nostiprinātu šo izšķirīgo saikni. Būtisks progress ir vajadzīgs pārvaldības jomā, panākot iesaistīto valstu aktīvāku ieinteresētību un līdzdalības sajūtu šajā prioritārajā jomā.

Arī *EUSAIR* ietvaros pārvaldība ir jautājums, kas rada bažas. Komisijai nācās iejaukties, lai novērstu nemitīgo resursu trūkumu iesaistītajās valstīs, kavējumus dalībnieku iecelšanā un zemu apmeklējumu vadības grupu sanāksmēs un tādējādi nepieļautu visa procesa stagnāciju. Šāda pieeja nav ilgtspējīga un nav arī vēlama.

Uzraudzība un novērtēšana

Aizvien vairāk tiek pieprasīta, lielā mērā arī no Komisijas puses, lielākas uzmanības pievēršana stratēģiju pamata prioritātēm. Šajā saistībā ir svarīgi saskaņot makroreģionālās stratēģijas ar plašākām ES politikas veidošanas stratēģijām un nodrošināt regulāras pārskatīšanas noteikto mērķu virzienā, jo tas palielina iespējas gūt rezultātus. Bez skaidri noteiktiem rādītājiem un mērķiem ir grūti novērtēt, cik labi ir sasniegti plānotie mērķi. Lai būtu iespējams izvērtēt un vadīt katru makroreģionālo stratēģiju un ziņot par tām nolūkā

⁷ COM (2014) 284 final.

sniegt informāciju lēmumu pieņemšanas vajadzībām, izšķirīga nozīme ir stabilai uzraudzības sistēmai, kas balstās uz rīcību, kura ir vērsta uz rezultātiem.

Saskaņā ar Padomes secinājumiem par *EUSAIR* un *EUSALP* Komisija šajā jomā ir īstenojusi vairākus konkrētus pasākumus.

Nesen ir panākta vienošanās par vairākiem pārskatītiem rādītājiem un mērķiem *EUSDR* prioritārajās jomās, lai pielāgotos stratēģijas attīstībai. Attiecībā uz *EUSBSR* 2012. gadā tika panākta vienošanās par rādītāju un mērķu kopumu. Nākamo mēnešu laikā tiks pilnveidota *EUSAIR* un *EUSALP* procedūra.

Komisija ir arī uzsākusi vairākas papildinošas darbības: līdzdalības semināru organizēšanu ar ekspertu atbalstu; atbalsta sniegšanu īpašām teritoriālās uzraudzības sistēmām; un makroreģionālo stratēģiju novērtējuma pētījumu. Šo darbību rezultāti ir gaidāmi 2017. gadā. Tomēr šīs darbības būs lietderīgas tikai tad, ja procesā iesaistīsies un pilnvērtīgi piedalīsies galvenās ieinteresētās personas.

Šīm darbībām ir arī jāpalīdz politiskajā līmenī pieņemt lēmumu (it sevišķi ņemot vērā budžeta ierobežojumus) par to, kuras prioritātes un pasākumus finansēt un — attiecīgā gadījumā — noteikt prioritātes tikai tajās jomās, kurās makroreģionālā pieeja nodrošina patiesu pievienoto vērtību.

Šajā jomā vēl ir jāpanāk būtisks progress. Tam ir nepieciešama kopīga vadība un kopīga izpratne par mērķi, pamatojoties uz ilgtermiņa perspektīvu.

Finansējums

Makroreģionālās stratēģijas tagad ietilpst 2014.–2020. gada ESI fondu tiesiskajā regulējumā, tādēļ valstis tiek aicinātas saskaņot savas plānošanas prioritātes ar makroreģionālo stratēģiju prioritātēm, savukārt vadošās iestādes tiek aicinātas nostiprināt saiknes starp programmas vadītājiem un makroreģionālo stratēģiju galvenajiem īstenošanai. Vadošo iestāžu sniegtās informācijas apmērs atšķiras atkarībā no šo iestāžu informētības līmeņa. Ir panākts progress un daži labas prakses gadījumi: mērķtiecīgi uzaicinājumi, piemaksa projektiem ar makroreģionālu nozīmi, tiešs atbalsts stratēģiju projektiem vai makroreģionālo stratēģiju pārstāvju dalība programmu uzraudzības komitejās (piemēram, Slovērijas pētniecības un inovāciju darbības programma 2014.–2020. gadam; 2014.–2020. gada lauku attīstības programma Lietuvai).

Tomēr joprojām ir grūti novērst plaisu starp stratēģijām un finansējuma iespējām. Ir papildus jāveicina notiekošais dialogs starp programmu vadošajām iestādēm un stratēģiju dalībniekiem. Vadošajām iestādēm ir proaktīvāk jārikojas saistībā ar makroreģionālo stratēģiju ieviešanu savu programmu mērķos un ir labāk jāintegrē un jākoordinē attiecīgā darbība šajās programmās.

Tas attiecas arī uz citiem attiecīgajiem (valsts, reģionālajiem, privātiem utt.) finansējuma avotiem, ko varētu mobilizēt, lai sasniegtu makroreģionālo stratēģiju mērķus. Ir jāturpina izskatīt sinerģijas un papildināmības iespējas ar citiem attiecīgajiem finansēšanas instrumentiem.

Saziņa

Pieredze rāda, ka makroreģionālajās stratēģijās ir jāietver spēcīga saziņas stratēģija. Tā ir ietekmīgs instruments, ar kura palīdzību var vairo plašākas sabiedrības informētību par plānotajām darbībām un vēlamajiem rezultātiem. Tai ir agrīnā posmā jānodrošina galvenie īstenošanai apsvērt, kā stratēģijas var panākt pozitīvas pārmaiņas iedzīvotājiem un kā to var atspoguļot plašsaziņas līdzekļos.

EUSBSR saziņas stratēģija, ko pieņēma 2015. gada decembrī, ir labs piemērs, uz ko varētu balstīties, lai vairotu informētību par makroreģionālajām stratēģijām un veicinātu to pamanāmību.

3. ES stratēģija Baltijas jūras reģionam (*EUSBSR*)

3.1. Rezultāti

Septiņu darbības gadu laikā šī stratēģija ir sekmējusi jaunu tīklu izveidi un palielinājusi esošo tīklu efektivitāti (piemēram, Baltijas jūras zivsaimniecības forums, *SUBMARINER*). Rezultātā ir uzsākti jauni projekti un pagarināti esošie projekti (piemēram, interaktīvā ūdens resursu apsaimniekošana, Baltijas apmācību programma). Daudzliemeņu pārvaldības konsolidēšana reģionā ir Baltijas jūras reģiona dalībniekiem nodrošinājusi kopīgu satvaru dialogam.

Stratēģija ir dažādos līmeņos palīdzējusi veidot politiku, proti, paplašinot *BEMIP* iniciatīvas darbības jomu un ietverot jaunas jomas — energoefektivitāti un atjaunojamo energoresursu enerģiju —, un nosakot Starptautiskās Jūrniecības organizācijas darba formātu saistībā ar e-kuģošanas infrastruktūras un pakalpojumu izstrādi un testēšanu reģionā. Tāpat tā ir arī palīdzējusi esošo tiesību aktu, piemēram, Ūdens pamatdirektīvas, Jūras stratēģijas pamatdirektīvas un ES stratēģijas par pielāgošanos klimata pārmaiņām, īstenošanā. Politikas darba kārtībā tika no jauna ietverti reģionāli nozīmīgi jautājumi, kurus ietvēra arī 2015. gadā organizētajā pirmajā (kopš 2008. gada) augsta līmeņa sanāksmē par kultūru.

Pastiprināta sadarbība un koordinācija visos līmeņos, proti, gan valstīs, gan starp valstīm (ES un trešām valstīm), gan arī starp reģionālām organizācijām, ir nodrošinājusi spēcīgāku sinerģiju.

Transnacionālo partnerību un tīklu atbalstīto makroreģionālo projektu sagatavošanā ir palīdzējis uzsāktais *EUSBSR* Projektu sagatavošanas fonds kopā ar Baltijas jūras reģiona *Interreg*. Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF) vadošo iestāžu tīkls, ko izveidoja 2016. gadā, ļaus efektīvāk izmantot pieejamos resursus, atbalstot *EUSBSR* īstenošanu ar ERAF konkrētām valstīm paredzētām programmām un palielinot koordināciju starp attiecīgajām ieinteresētajām personām.

Šos sasniegumus sekmēja *EUSBSR* rīcības plāna vispusīga pārskatīšana 2015. gadā, kuras rezultātā tika iegūta racionālāka un koncentrētāka stratēģija. Pārskatīšana arī palīdzēja radīt spēcīgāku līdzdalības sajūtu, 2014. gadā ieviešot rotējošu priekšsēdētāja amatu valstu koordinātoru grupai.

3.2. Problēmas

Kopš uzsākšanas 2009. gadā, *EUSBSR* galvenais mērķis joprojām ir uzlabot Baltijas jūras vides stāvokli. Tomēr ir nepieciešami papildu centieni, ņemot vērā vides problēmas, ar ko saskaras Baltijas jūras reģions (eitrofikācija, lauksaimnieciskas izcelsmes nitrāti, zvejniecība). Reģionā arī lieti noderētu labāki savienojumi enerģētikas un transporta jomā, kā arī labāka reaģēšana uz klimata pārmaiņu ietekmi.

Turklāt saistībā ar migrantu skaita straujo pieaugumu ir vajadzīga aktīvāka sadarbība. Ir papildus jāizskata efektīvas integrēšanas darbības, it sevišķi izglītības nozarē.

Politikas veidošanu varētu uzlabot ar vairākiem operatīviem pasākumiem. Tie, piemēram, ietver: projektu vadības un ilgtspējas uzlabošanu, piedāvājot partneru meklēšanas instrumentus, kas spēj identificēt īstos cilvēkus ar piemērotu kompetenci; horizontālu darbību snieguma nostiprināšanu katras politikas jomas īstenošanā; saiknes starp projektu un politikas līmeņiem nostiprināšanu, piemēram, informējot valstu koordinātorus par projektu rezultātiem.

4. ES stratēģija Donavas reģionam (*EUSDR*)

4.1. Rezultāti

Kopš stratēģijas uzsākšanas ir gūti vairāki ievērojami panākumi.

EUSDR rezultātā ir uzsākti vai papildus pilnveidoti vairāki projekti. Tie ietver ģenerālplānus par kuģu ceļu rehabilitāciju un uzturēšanu, kā arī par kuģošanu, izmantojot sašķidrināto dabasgāzi; dabas aizsardzības tīklu izveidi un kopīgu metodiku izstrādi dabas radīta riska novērtēšanai un pārvaldībai saistībā ar klimata pārmaiņām; un tīkla izveidi drošības uzlabošanai Donavas upē.

EUSDR nepārprotami ir uzlabojusi sadarbības kultūru, apvienojot ieinteresētās personas un izveidojot labākas saiknes starp esošajām iestādēm, lai apmainītos ar zināšanām un pieredzi. Stratēģija ir saņēmusi augsta līmeņa politisko atbalstu Donavas reģiona satiksmes ministru sanāksmē, lai nodrošinātu Donavas kuģniecības labāku pārvaldību, piemēram, ar iepriekš minēto ģenerālplānu palīdzību⁸.

Turklāt stratēģija ir uzlabojusi dialogu un sadarbību ar reģionā esošajām starptautiskajām organizācijām (piemēram, Starptautisko Donavas upes aizsardzības komisiju, Karpatu konvenciju), izstrādājot kopīgas iniciatīvas un radot sinerģiju.

Donavas finansēšanas dialogs ir viens no piemēriem, kas parāda stratēģijas piedāvāto platformu partneru savienošanai, lai projektu veicinātāji un finanšu iestādes varētu apspriest un noteikt piemērotus risinājumus jautājumiem, kas saistīti ar projektu finansēšanu reģionā.

EUSDR ir arī palielinājusi pārvaldības sistēmas efektivitāti, valsts līmenī nostiprinot koordināciju starp politikas virzieniem un iestādēm. Tā ir palīdzējusi aizsniegt ieinteresētās personas gan valsts, gan starptautiskā līmenī, kā arī turpinājusi dialogu ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām.

ES paplašināšanās un kaimiņattiecību politikas darba kārtība ir vēl viena svarīga joma, kurā *EUSDR* ir sniegusi patiesu ieguldījumu. Tā ir palīdzējusi uzsākt intensīvāku tematisko sadarbību ar piecām iesaistītajām trešām valstīm un panākt stabilitāti šajā jomā, pateicoties stabiliem tīkliem un partnerībām. Attiecīgās iniciatīvas ietver pirmās Eiropas teritoriālās sadarbības grupas izveidi ar trešo valsti (Ungārija un Ukraina), kā arī jaunas koordinācijas shēmas izveidi 2015. gadā, lai ļautu Moldovai piedalīties stratēģijā. Arī Serbija ir aktīvi iesaistījusies divu stratēģijas prioritāro jomu kopīgā koordinācijā.

EUSDR īstenošanu ir atbalstījusi Donavas transnacionālā programma. Šī programma aptver tādu pašu ģeogrāfisko teritoriju, sniedz finansiālu atbalstu konkrētiem transnacionāliem projektiem un atbalsta stratēģijas pārvaldību. 2014. gadā 14 iesaistītās valstis kopīgi izveidoja Donavas stratēģijas centru (*DSP*), kas sāka darboties 2015. gada jūnijā. *DSP* galvenokārt ir aktīvi piedalījies prioritāro jomu koordinātoru un prioritāro jomu sadarbības uzraudzībā, saziņā un atbalsta sniegšanā.

4.2. Problēmas

Neraugoties uz daudzsoļajiem sākotnējiem rezultātiem, *EUSDR* lieti noderētu vairāki konkrēti politikas un operatīvie pasākumi, piemēram, transporta un enerģētikas infrastruktūras papildu integrēšana, pasākumi pret ūdens piesārņojumu un dabas radītajiem riskiem, kopīgi darba tirgus un izglītības politikas virzieni, konkurētspējas pasākumi, it sevišķi maziem un vidējiem uzņēmumiem (MVU), un pasākumi demogrāfisko problēmu un intelektuālā darbaspēka emigrācijas risināšanai. Joprojām svarīga ir drošības dimensija, kā arī nepieciešamība pilnveidot valstu administratīvo iestāžu spējas.

⁸ Donavas reģiona ministru sanāksme, secinājumi par efektīvas ūdensceļu infrastruktūras rehabilitāciju un uzturēšanu Donavā un tās kuģu satiksmei izmantojamās pietekās, Roterdama, 2016. gada 20. jūnijs.

Turklāt pēdējos divos gados ir atklājušās jaunas problēmas, piemēram, saistībā ar migrācijas plūsmām un drošību un terorismu pasaulē.

Salīdzinot ar pirmajiem darbības gadiem, valsts līmenī ir samazinājies politiskais impulss. Tā kā stratēģija ir ilgtermiņa process, joprojām ļoti svarīga ir politiskā atbalsta nepārtrauktība, it sevišķi nodrošinot spējas un resursus stratēģijas īstenošanai. Tāpat svarīgi ir nostiprināt valsts koordinācijas mehānismus.

Joprojām apgrūtināta ir administratīvā spēja, lai risinātu īstenošanas jautājumus un uzlabotu sadarbību; it sevišķi tas vērojams trešās valstīs. Šajā saistībā joprojām ir nepieciešama atbilstīga reakcija valstu un reģionālā līmenī.

5. ES stratēģija Adrijas un Jonijas jūras reģionam (EUSAIR)

5.1. Rezultāti

Ņemot vērā EUSAIR īso ilgumu, tās darbība galvenokārt tiek koncentrēta uz pārvaldības struktūru izveidi un noteikumu definēšanu. Šajā saistībā ir bijušas nepieciešamas plašas diskusijas un apspriešanās starp galvenajām ieinteresētajām personām, it sevišķi valstu koordinatoriem.

Stratēģijai ir vajadzīga spēcīga ES līmeņa koordinācija, lai panāktu kopsaucēju starp atšķirīgajām valstu interesēm, ņemot vērā to, ka tajā ir plaši pārstāvētas trešās valstis, kurās pastāv lielas sociālekonomiskās atšķirības un ievērojama nelīdzsvarotība to institucionālajās un administratīvajās spējās. Rīcības plānā ierosinātais koordinācijas modelis izveido pārus no četrām pievienotajām valstīm un četrām iesaistītajām dalībvalstīm, šos pārus attiecinot uz minēto valstu dalību pārvaldības struktūrās (piemēram, rotējošā prezidentūra ir atvērta visām valstīm).

Īpašs uzsvars ir likts uz līdzdalības sajūtas nodrošināšanu galvenajiem īstenotājiem, tematiskajām vadības grupām padarot pieejamus īpašus resursus. Tāpat ir arī risināts jautājums par finansiālo, administratīvo un tehnisko atbalstu.

Īpašu atbalstu EUSAIR pārvaldības struktūrām nodrošinās arī *Facility Point*, kas ir stratēģisks projekts, kuru 2016. gada maijā apstiprināja *Interreg ADRION* programmas ietvaros. Valstu koordinatori 2015. gada rudenī apstiprināja *Facility Point* tvērumu un struktūru.

Līdz 2015. gada beigām četras tematiskās vadības grupas bija noteikušas prioritāras darbības, uz kurām koncentrēt darbu sākotnējā periodā (piemēram, jūras telpiskā plānošana, jūras maģistrāļu attīstība vai Adrijas un Jonijas jūras kultūras mantojuma veicināšana), kā arī konkrētas vadlīnijas un atlases kritērijus, lai palīdzētu izvēlēties piemērotus projektus.

Tāpat arī tika īstenoti centieni nolūkā veicināt ilgtspējīgu sadarbību starp ESI fondu un Pirmspievienotās palīdzības instrumentu (IPA) programmu iestādēm un EUSAIR galvenajiem īstenotājiem. Tas nozīmē, ka ESI fondiem, IPA un citām attiecīgajām valstu un reģionālajām finansējuma plūsmām ir jāatbalsta EUSAIR mērķu sasniegšana. To minēja arī Dubrovnikas deklarācijā, ko ārlietu un ES fondu ministri pieņēma pirmajā EUSAIR forumā, kurš notika 2016. gada maijā. Process joprojām notiek, un būs nepieciešama koordinācija starp dažādajiem iesaistītajiem dalībniekiem.

5.2. Problēmas

Neraugoties uz lielo politisko atbalstu, iesaistīto valstu nodrošinātie resursi stratēģijas atbalstam joprojām ne tuvu nav pietiekami. Lai gan Komisija ir aktīvi iesaistījies politikas koordinācijā, galvenie īstenotāji saskarsies ar nemitīgiem sarežģījumiem saistībā ar plānoto rezultātu sasniegšanu, jo trūkst skaidras apņemšanās no valstu un reģionālo administratīvo iestāžu puses. Šajā nolūkā būtu jāvienojas par darba plānu ar konkrētu grafiku un jānodrošina

saziņa starp projektu veicinātājiem, programmām un finansējuma avotiem. Tas arī ietvertu tehnisku palīdzību un konsultāciju sniegšanu pēc vajadzības. *Facility Point* nodrošinātajam finansiālajam un darbības atbalstam būtu jāpalīdz pārvarēt daži no šiem sarežģījumiem.

Lai gan ar stratēģiju saistītās problēmas un iespējas kopumā joprojām ir aktuālas, Adrijas un Jonijas jūras valstis saskaras ar lielu bēgļu un migrācijas krīzi, kas, visticamāk, ietekmēs reģionu. To varētu koordinēti un pragmatiski risināt ar *EUSAIR* palīdzību.

Transporta un enerģētikas prioritātes ir jāpielāgo, lai papildinātu, nevis divkāršotu, citos augsta līmeņa sadarbības forumos (piemēram, Berlīnes procesā vai Enerģētikas kopienā) īstenotās iniciatīvas.

Svarīgi ir saskaņot finansējumu ar stratēģijas prioritātēm. Ir nepieciešami papildu centieni administratīvajā līmenī, lai projektiem nodrošinātu vajadzīgo finansiālo atbalstu ar pieejamo reģionālo, valstu vai ES programmu starpniecību.

6. ES stratēģija Alpu reģionam (*EUSALP*)

6.1. Rezultāti

EUSALP īstenošanas sākās 2016. gada pirmajā pusgadā. Pateicoties augstajam politikas un ekonomikas sadarbības līmenim šajā jomā, to paveica samērā ātri. Stratēģijas koncepcijas izstrādē piedalījās visi — reģioni, iesaistītās valstis (no kurām divas ir trešās valstis, proti, Lihtenšteina un Šveice), Alpu konvencija un *Interreg* programma *Alpine Space*, savukārt Komisija ir noteikusi pasākumus stratēģijas izstrādes pabeigšanai un apstiprināšanai. Lielu interesi par stratēģiju ir arī izrādījis Eiropas Parlaments, kurā ir izveidota neformāla grupa (*EUSALP* draugi).

Vēl nav iespējams izdarīt secinājumus par stratēģijas īstenošanu. Tomēr pirms stratēģijas oficiālās uzsākšanas Brdo 2016. gada janvārī tika panākta plaša vienošanās par tās pārvaldības struktūrām un noteikumiem. Pirmajās rīcības grupu sanāsmēs vienojās par turpmākām darba metodēm un darba programmu, kurā bija noteikti tematiski jautājumi (piemēram, Alpu reģiona koksnes vērtību ķēdes uzlabošana, uzmanības koncentrēšana uz pielāgošanos klimata pārmaiņām vai kopīgas nākotnes telpas noteikšana divkāršai arodizglītībai). Tiks izveidota rīcības grupu vadītāju valde, lai starp grupām nodrošinātu pastāvīgu apmaiņu ar zināšanām un pieredzi.

Interreg programma *Alpine Space* atbalstīs stratēģijas īstenošanu ar īpašu stratēģisku projektu (*AlpGov*).

6.2. Problēmas

Ātrās īstenošanas sākšanas rezultātā ieinteresētās personas daudz sagaida no stratēģijas. Lai nodrošinātu efektivitāti, Komisija 2017. gadā rūpīgi izskatīs rīcības grupu līdzsvarotu sastāvu un stabilitāti. Komisija arī uzraudzīs, vai visas grupas spēj izstrādāt un īstenot projektus, un ieteiks atbilstīgas izmaiņas. Tāpat situācijai vajadzētu uzlaboties, integrējot *EUSALP* mērķus attiecīgajās ESI fondu programmās.

Ir ārkārtīgi svarīgi nodrošināt makroreģionālās pārvaldības mērķa pilnvērtīgu īstenošanu, un šajā saistībā ir vajadzīgi jauni risinājumi “iestāžu integrēšanai”, lai nepieļautu pārklāšanos ar esošajām struktūrām un lai nodrošinātu atbilstīgus koordinācijas mehānismus starp dalībniekiem un prioritātēm. Arī ieinteresēto personu platformas izstrāde ir problemātiska, jo tās mērķis ir iesaistīt ieinteresētās personas, tostarp plašu pilsonisko sabiedrību, un nostiprināt to līdzdalību.

7. Turpmākā rīcība

Makroreģionālo stratēģiju īstenošana ir norisinājusies septiņus gadus, un ir gūti pirmie rezultāti, bet stratēģijas vēl nav sasniegušas pilnu potenciālu. Ieguvumi būtu daudz lielāki, ja dalībvalstis, kuras uzsāka šos sadarbības procesus, arī turpmāk uzņemtos lielāku atbildību. Jomas, kurās arī turpmāk ir nepieciešami centieni, ir saistītas ar pārvaldības sistēmu efektivitāti, koncentrēšanos uz rezultātiem, finansējumu un attiecībām ar trešām valstīm. Tie ir jautājumi, kas jāapsver saistībā ar kohēzijas politikas reformu pēc 2020. gada.

Efektivitātes uzlabošana

Stratēģiju sekmes ir atkarīgas no stabilas īstenošanas nākamo gadu gaitā, kā arī no gatavības pielāgoties mainīgajiem apstākļiem, piemēram, migrācijas krīzei. Ir jāpanāk papildu progress makroreģionālo stratēģiju pārvaldības jomā. Tam it sevišķi ir nepieciešams, lai:

- katra stratēģija regulāri novērtētu savas pārvaldības sistēmas efektivitāti saskaņā ar Komisijas 2014. gada ziņojumu par pārvaldību un ieviestu vajadzīgos pielāgojumus;
- nozaru ministrijas palielinātu savu apņemšanos sasniegt makroreģionālo stratēģiju mērķus; tas netieši nozīmē, ka ir jānotiek tematisko jomu koordinatoru periodiskai rotācijai;
- starp vadības grupu biedriem un ESI fondu vai citu instrumentu atbalstīto programmu vadošajām iestādēm tiktu nodrošināta cieša sadarbība;
- tiktu nostiprinātas saiknes starp makroreģionālajām stratēģijām nolūkā izmantot sinerģiju un mācīties citam no cita, izmantojot *INTERACT* atbalstu.

Koncentrēšanās uz rezultātiem

Makroreģionālajām stratēģijām ir jāpielāgojas pieprasījumam pēc izteiktākas koncentrēšanās uz rezultātiem, kas raksturo pašreizējo kohēzijas politikas satvaru. Šajā saistībā ir noteikti ieteicams īstenot šādas darbības:

- ar Komisijas un Eiropas Telpiskās plānošanas novērošanas tīkla (*ESPON*) atbalstu jāizveido vai jākonsolidē stabila uzraudzības sistēma, lai ziņotu par progresu un atbalstītu stratēģisku virzienu noteikšanu; Donavas atsauces datu un pakalpojumu infrastruktūra var atbalstīt stabilas uzraudzības sistēmas izveidi;
- jāuzlabo projektu un procesu kvalitāte un jānodrošina to rezultātu ilgtspēja, kā arī jāuzlabo saikne starp projektu rezultātiem un politikas darbībām;
- jāvairo informētība visos līmeņos un jāuzlabo stratēģiju pievienotās vērtības un rezultātu paziņošana, tostarp izmantojot gada forumus, lai kritiski pārskatītu stratēģijas;
- jāturpina izskatīt tematiskās platformas (piemēram, S3 platforma vai klimata dialoga platforma), lai palielinātu stratēģiju tematisko virzību.

Papildus finansējumam

Stratēģijām nav sava īpaša budžeta. Tādēļ to ietvaros ir labāk jākoordinē dažādos līmeņos pieejamo finansējuma plūsmu izmantošana.

Šajā saistībā ir svarīgi turpināt pašreizējo dialogu starp ESI fondu programmu vadošajām iestādēm un makroreģionālo stratēģiju galvenajiem īstenošanai, lai pēc iespējas atbilstīgāk un rentablāk saskaņotu finansējumu. Citiem makroreģioniem ir jāizskata tādu iniciatīvu iespējas kā ERAF vadošo iestāžu tīkla izveide Baltijas jūra reģionā. Turklāt makroreģionālo stratēģiju prioritāšu un darbību atbalstam ir jāapsver arī ES fondi vai citi finansēšanas instrumenti, tostarp finanšu instrumenti. Un ir jāizskata sinerģijas iespējas ar Eiropas Stratēģisko investīciju fondu (ESIF), it sevišķi attiecībā uz rentabliem projektiem.

Attiecības ar ārpuskopienas valstīm

Makroreģionālās stratēģijas ir kļuvušas par svarīgu instrumentu ES dalībvalstu un to ārējo kaimiņvalstu attiecībās gan ar pievienošanās valstīm, gan ar kaimiņattiecību politikas daļām (Austrumu partnerība), Ziemeļu perifēriju un Arktikas reģionu. Šīs stratēģijas var sekmēt reģionālo attīstību un kohēziju ar šīm valstīm un atbalstīt attiecības, ko ES izveido pāri ārējām robežām.

Secinājumi

Reģionālo atšķirību samazināšana ir tikpat svarīgs makroreģionālo stratēģiju mērķis kā sinerģijas radīšana izaugsmei un nodarbinātībai attiecīgajos reģionos. Makroreģioni var palīdzēt veidot integrētu skatījumu uz Eiropas teritorijas nākotni. Tie var kļūt par svarīgu instrumentu, īstenojot teritoriālo kohēziju dažādās politikas jomās, kā arī var sekmēt tādas līdzīgas pieejas kā ES pilsētprogramma. Tam ir nepieciešama ciešāka saikne starp ES politikas jomām un ES fondiem.

Lai izmantotu to potenciālu, tādējādi nodrošinot ieguvumus Eiropas iedzīvotājiem, ir jāturpina izskatīt iespējas veidot saiknes starp makroreģionālajām stratēģijām un kohēzijas politiku saistībā ar pievēršanos stratēģiskām nozarēm un ES politikas virzienu un instrumentu koordinēšanu.

Šajā saistībā ir vairāki jautājumi, kuriem ir jāpievēršas, ņemot vērā kohēzijas politikas gaidāmo reformu. Tie var ietvert turpmāk uzskaitīto.

- Kā varētu nostiprināt sinerģiju un papildināmību starp makroreģionālajām stratēģijām un ESI fondu atbalstītajām attiecīgajām valstu un reģionālajām programmām, lai panāktu maksimālu ietekmi?
- Vai transnacionālās programmas vajadzētu vēl vairāk (funkcionāli) saskaņot ar makroreģionālajām stratēģijām vai citiem transnacionālās sadarbības satvariem un iniciatīvām?
- Kā varētu vēl vairāk uzlabot makroreģionālo stratēģiju pārvaldības sistēmu, ietverot visu attiecīgo dalībnieku attiecīgos uzdevumus?